

Отже, враховуючи викладене, вважаємо за необхідне внести зміни до п. 6 ч. 2 ст. 193 КПК України, передбачивши, що підозрюваний для участі у розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу наділяється правом досліджувати речові докази, документи, показання, на які посилається прокурор, та надавати речі, документи, пояснення інших осіб на спростування доводів прокурора.

Література:

1. Рибалко О.В. Захисник як суб'єкт доказування в кримінальній справі / О.В. Рибалко // Адвокат. – 2011. – № 7 (130). – С. 35-40.
2. Шило О.Г. Загальна характеристика показань як процесуального джерела доказів у кримінальному провадженні / О.Г. Шило // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 1. – С. 151-156.

СТРУКТУРА ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕЦИДИВІСТІВ

Касько В.М.

аспірант кафедри криміналістики

Національний університет «Одеська юридична академія»

Аналізуючи злочинну діяльність крізь призму діяльнісного підходу, її можна охарактеризувати як відповідний складний процес, який включає відповідну систему дій, що об'єднуються у конкретні комбінації утворюють стадії процесу злочинної діяльності рецидивістів. Так, окремі дослідники відзначають, що вказана активність охоплює не лише акт вчинення злочину, але і більш широке коло дій із забезпечення життя злочинця та його оточення: створення умов для вчинення злочинної діяльності (формування злочинної групи, підготовка «кадрів», вирішення проблем «спеціалізації» злочинної діяльності і розподіл сфер впливу, організація розвідки та контррозвідки тощо), підготовка і вчинення злочинів (акти злочинної поведінки), маскування злочинної діяльності і приховування слідів вчинених злочинів, реалізацію майна отриманого злочинним шляхом, заходи щодо забезпечення життєдіяльності злочинного угруповання, створення фондів допомоги особами, які притягнуті до кримінальної відповідальності та відбувають кримінальне покарання тощо.

Характеризуючи процес злочинної діяльності рецидивістів, на нашу думку, окремого аналізу потребує процес злочинної діяльності: а) автономних рецидивістів; б) рецидивістів, які діють у складі організованих злочинних формувань із подальшим розмежуванням: рецидивісти, які входять до управлінської ланки ОЗУ та рецидивісти, які є рядовими членами ОЗУ.

Вивчення матеріалів практики свідчить, що злочинна діяльність автономного рецидивіста, як правило, має повноструктурний характер та включає етапи: підготовки, безпосередньої реалізації та протидію викриттю.

Так, *підготовчий етап злочинної діяльності автономного рецидивіста*, як правило, включає такі дії: вибір найбільш оптимальної форми базової злочинної діяльності, зважаючи на специфіку території кримінальної активності та особисті характеристики рецидивіста; вибір типової моделі вчинення злочинів виходячи із структури кримінальних навичок рецидивіста та загальної мети злочинної діяльності; створення інфраструктурних елементів щодо забезпечення успішної злочинної діяльності (визначення оптимальних каналів збуту майна отриманого злочинним шляхом, встановлення контактів з особами, які можуть сприяти злочинній діяльності тощо); вибір типової групи об'єктів злочинного посягання; виготовлення або придбання знарядь і засобів злочинної діяльності; визначення оптимальних шляхів приховування злочину та уникнення притягнення до кримінальної відповідальності. Безумовно, наведений перелік є доволі загальним, але у той же час і типовим. Опрацювання кримінальних проваджень свідчить, що кожен із наведених блоків підготовки до злочинної діяльності автономного рецидивіста включає відповідну деталізовану підсистему дій щодо їх реалізації.

У свою чергу *безпосередня реалізація злочинної діяльності автономного рецидивіста* може включати: а) вчинення декількох умисних злочинів, один із яких є ключовою формою злочинної діяльності, а інші, хоча і утворюють самостійні склади злочинів спрямовані на його забезпечення; б) вчинення декількох однотипних рівнозначних для рецидивіста злочинних діянь; в) вчинення декількох умисних злочинів без дотримання системності у злочинній діяльності, що характерно для молодих рецидивістів.

Заключний етап злочинної діяльності рецидивіста спрямований на вирішення декількох завдань, що і детермінує структуру його діяльнісного наповнення:

завдання №1 – приховування результатів злочинної діяльності та уникнення кримінальної відповідальності: знищення слідів злочинної діяльності; знищення знарядь та засобів, які використовувались для вчинення злочинної діяльності; постійна або тимчасова зміна місця проживання; призупинення злочинної діяльності з метою уникнення пильної уваги до вчинених злочинів з боку правоохоронних органів та висунення ними основної версії щодо вчинення їх однією особою тощо.

завдання №2 – припинення злочинної діяльності в цілому та перехід до законослухняного способу життя: знищення слідів минулої злочинної діяльності та мінімізація контактів із кримінальним середовищем; легалізація майна та доходів отриманих у результаті злочинної діяльності; активна участь у роботі позитивно спрямованих соціальних інституцій та формування традиційних позитивних соціальних систем, наприклад створення сім'ї.

завдання №3 – прагнення до переходу на вищий рівень злочинної діяльності, зокрема входження до керівної ланки організованого злочинного угруповання: прагнення до систематичного надання кримінальних послуг представникам

кримінального середовища з метою формування «позитивного» кримінального іміджу та отримання відповідної довіри з боку кримінальних структур; показове вчинення резонансних злочинів та пряма конфронтація із представниками правоохоронних органів з метою отримання відповідного рівня поваги з боку інших злочинців; усунення конкурентів у тому числі й активних учасників злочинного угруповання входження до якого планується; припинення автономної злочинної діяльності та активна участь у прийнятті окремих управлінських рішень у межах кримінального середовища.

Продовжуючи, необхідно охарактеризувати процес злочинної діяльності рецидивістів, які входять до управлінської ланки організованого злочинного угруповання. Так, *на підготовчому етапі злочинної діяльності кримінальна активність вказаних осіб спрямована на:* визначення оптимальної структури злочинного угруповання та залучення до його структури нових учасників відповідно до функціональної потреби; розподіл ролей між учасниками злочинного угруповання; вибір базової форми злочинної діяльності злочинного угруповання та вибір типового переліку об'єктів злочинного посягання; формування інфраструктурних елементів для забезпечення злочинної діяльності; встановлення корумпованих зв'язків із представниками правоохоронних органів; участь у розмежуванні сфер впливу між автономними злочинними угрупованнями тощо.

Опрацювання кримінальних проваджень та оперативно-розшукових справ свідчить, що у рецидивісти, які входять до управлінської ланки злочинного угруповання *у процесі безпосередньої реалізації злочинної діяльності* приймають участь у: вчиненні складних багатоепізодних злочинів, які потребують координації злочинної діяльності безпосередньо на місці вчинення злочину; вчиненні злочинів, технологія яких передбачає використання злочинного досвіду та спеціальних злочинних навиків.

На *завершальній стадії злочинної діяльності* кримінальна активність рецидивістів, які входять до керівної ланки ОЗУ реалізується за такими основними формами:

а) захист злочинного угруповання та окремих його членів від кримінального переслідування, зокрема: забезпечення переховування злочинців інформація щодо яких відома правоохоронним органам; організація тиску на учасників кримінального провадження; організація підтримки затриманих учасників ОЗУ у СІЗО та під час відбування кримінального покарання у виді позбавлення волі тощо.

б) трансформація злочинної діяльності ОЗУ: відхід від традиційної моделі базової злочинної діяльності та встановлення кримінального контролю за більш прибутковими сферами; розширення впливу організованого злочинного угруповання на інші адміністративно-територіальні одиниці; легалізація частини кримінального бізнесу та встановлення контролю над окремими секторами економіки тощо.

в) завершення злочинної діяльності у якості члена управлінської ланки злочинного угруповання: легалізація злочинних прибутків та створення легальних структур для здійснення підприємницької діяльності; вибір особи,

яка займе місце керівника організованого злочинного угруповання; перехід до виконання функціональних обов'язків неформального лідера кримінального середовища на відповідній території.

У даній роботі ми залишаємо поза увагою особливості процесу злочинної діяльності рецидивістів як виконують виконавчі функції у структурі організованих злочинних угруповань, оскільки структура їх злочинної діяльності за більшістю параметрів збігається із структурою злочинної діяльності автономних рецидивістів.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУТУ ПОНЯТИХ ЗА КПК 2012 РОКУ

Корзіна І.В.

студентка

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Інститут понять у кримінальному провадженні має дуже давню історію. Вже у найдавніших джерелах вказується на участь в процесуальній діяльності певних осіб, які не були сторонами судочинства. Так, перша офіційна згадка про понятого була в Соборному уложенні 1649 р., відповідно до якого поняті були присутніми при вилученні доказів приставами і скріпляли своїми підписами факти виявленої воєводами протидії їх діяльності [1].

В кримінально-процесуальному законодавстві сучасної України інститут понять остаточно закріпився із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), так як кодекс 2012 року, на відміну від кодексу 1960 року, визнає понятого учасником кримінального провадження (п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК) [2].

Логічно, що таке закріплення мало б знайти своє відображення у подальших нормах закону, що визначають процесуальний статус таких осіб, а також присвячені їх участі у провадженні окремих слідчих (розшукових) дій, що відсутнє на цей час. Інститут понять на даному етапі замало досліджений, однак варто підкреслити значимість праць В. Бахіна, А. Котової, Є. Чернявського, Ю. Азарова та інших, які вивчали проблемні питання цього інституту.

Сьогодні в кримінально-процесуальному законі про понятих йдеться лише в ч. 7 ст. 223, де розкриваються вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій. Так, відповідно до зазначеної норми присутність понять обов'язкова під час вчинення слідчих (розшукових) дій, пов'язаних з ексгумацією трупа, огляду трупа, пред'явлення речей трупа, слідчого експерименту та в інших процесуальних діях, якщо слідчий, прокурор вважатиме це за доцільне. Також присутність не менше двох понять необхідна під час суттєвого втручання в особисті інтереси особи – обшук житла чи іншого володіння особи, обшук